

TURİZM ÇALIŞTAYI
SONUÇ RAPORU

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
PLANLAMA PROGRAMLAMA VE KOORDİNASYON BİRİMİ

1. Giriş

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı Kalkınma Kurulu Turizm Alt Komisyonu 27 Nisan 2010 tarihinde gerçekleşen Kalkınma Kurulu toplantısında oybirliği ile kurulmuştur.

Kalkınma Kurulu Turizm Komisyonu Raporu'na altlık oluşturmak için 29 Temmuz 2010 tarihinde Amasya'da ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin ve özel sektör temsilcilerinin katılımlarıyla Turizm Komisyonu toplantısı gerçekleştirilmiştir. TR83 Bölgesi illeri olan Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinde turizm sektörünün içinde olan 50'ye yakın kurumun davet edilmiş ve 32 kişilik katılımı ile çalıştay gerçekleştirilmiştir.

Bu çalıştayda tartışılmak üzere 11 soru hazırlanmış olup Ajansımıza iletilen 20'ye yakın anketteki verilen cevaplarda ortak nokta olarak görülen bilgiler ve bu bilgilerden çıkarılabilecek müdahale alanları, mevcut istatistikî verilerle birleştirilerek, bu rapora taşınmaya çalışılmıştır.

Çalıştay raporu komisyon üyelerinin ajansımıza ulaşan değişiklik ve ekleme önerileriyle son halini almıştır.

2. Bölgenin Avantajları

TR83 Bölgesi'nin jeolojik ve tektonik yapısı, bir yandan bölgede turizm açısından değerlendirilebilecek çok sayıda sıcak su kaplıcaları, göller; mağaralar gibi doğal oluşumlara imkân verirken, bu coğrafyanın uygun koşulları aynı zamanda Prehistorik çağlardan bu yana bölgenin sürekli olarak insan toplulukları tarafından iskân edilmesine ve dolayısıyla geride pek çok antik ve tarihi / kültürel iz bırakmalarına neden olmuştur.

Bu özellikleri içinde barındıran TR83 Bölgesi'nde tarih, kültür, doğa, mağara, deniz, kış, yayla, mağara, termal ve eko-turizm çeşitleri bulunmaktadır. Bölgede kara, hava, deniz ve demiryolu ulaşımının

kullanılabilmesi, yine bölgede turizmle ilgili eğitim kurumlarının bulunması bölgenin turizmi için olumlu yönlerdir.

Bölgede öne çıkan değerler:

KÜLTÜR-TARİH-MAĞARA TURİZMİ:

Amasya: Amasya Kalesi, Kral Kaya Mezarları, Şehzadeler Müzesi, Alçak Köprü, Darüşşifa, Saraydüzü Kışla Binası, Yalıboyu Evleri, Ferhat Su Kanalı, Merzifon Taşhanı, Amasya Müzesi, Gök Medrese, Kara Mustafa Paşa Camii, Çilehane, Pir İlyas Türbesi, Şirvanlılar Camii, II. Bayezid Külliyesi

Çorum: Çorum Kalesi, Alacahöyük, Boğazköy-Hattuşa (UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesinde), Ortaköy-Şapinuva, İncesu Kanyonu, Çorum Müzesi, Veli Paşa Hanı, Kâtipler Konağı, Laçın-Kapılıkaya Kaya Mezarı, Osmancık Kalesi, İskilip Kalesi, İskilip Kaya Mezarları, Koyunbaba Köprüsü, Çorum Ulu Camii, Elvan Çelebi Camii ve Türbesi, Osmancık Koca Mehmet Paşa Camii, Çorum Hıdırlık Camii

Samsun: Atatürk Anıtı, Gazi Müzesi, Milli Mücadele Parkı ve Açık Hava Müzesi, Bandırma Vapuru; İlkadım Anıtı, Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Baruthane Tümülüsleri, Tekkeköy Mağaraları, Esenköy Kaya Mezarı, Amisos Tepesi, İkiztepe, Asarkale, Büyük Camii, Göğceli Camii, Bekdemir Köyü Camii

Tokat: Tokat Kalesi, Saat Kulesi, Sebastopolis ve Komana Antik Kenti, Turhal Kalesi, Niksar Kalesi, Zile Kalesi, Leylekli Köprü, Tokat Müzesi, Voyvoda Hanı, Suluhan, Mahperi Hatun Kervansarayı, Ballica Mağarası, Nureddin İbn Sentimur Türbesi, Ali Paşa Camii ve Hamamı, Çöreğibüyük Camii, Sulusokak, Gökmedrese, Taşhan, Yazmacılar Hanı, Arastalı Bedesten, Yağıbasan Medresesi, Katırcılar Hanı, Deveci Hanı, Paşa Hanı, Paşa Hamamı, Ulu Camii, Takyeciler Camii, Halit Sokağı ve Bey Sokağı Sivil Mimarlık Eserleri, Mevlevihane, Atatürk evi ve Etnografya Müzesi, Latifoğlu Konağı, 40 Badallar, Meydan Camii

DOĞA-DENİZ-KIŞ TURİZMİ:

Amasya: Boraboy Gölü, Yedi Kuğular Kuş Cenneti, Şahin Yaylası, Merzifon ilçesi Çaybaşı Köyü Köprübaşı Mevkiinde başlayan kanyon

Çorum: İncesu Kanyonu, Kunduzlu Yaylaları, Kargı Yaylası, Abdullah Yaylası

Samsun: Lâdik Gölü, Kabaceviz Şelaleleri, Sahil Gezi Yolu ve Sevgi Gölü, 19 Mayıs- Samsun Sahil şeridi, Lâdik-Akdağ Kış Sporları ve Kayak Merkezi, Bafra Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti (RAMSAR sözleşmesiyle koruma altına alınan sulak alan), Galeriç Ormanı

Tokat: Kaz Gölü, Almus Baraj Gölü, Zinav Gölü, Selemen Yaylası

TERMAL TURİZM:

Amasya: Terziköy Kaplıcası, Hamamözü Termal Tesisleri, Gözlek Termal Tesisi

Çorum: Beke Kaplıcası, Termal Penez Otel ve Tesisleri

Samsun: Hamamayağı Kaplıcası, Havza Ancere Termal Tesisleri

Tokat: Sulusaray Kaplıcası, Reşadiye Kaplıcası

Bunlar artı değerlerimiz olmakla birlikte bu değerlerimiz ne kadar değerlendirebilmektedir?

3. TR83 TURİZM İSTATİSTİKLERİ

Tablo: TR83 Bölgesi ve Türkiye; Turistlerin Tesise Giriş, Geceleme Sayıları ve Ortalama Kalış Süreleri, 2008

İller	Tesise Giriş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Amasya	6.507	84.115	90.622	9.282	121.603	130.885	1,4	1,4	1,4
Çorum	6.633	97.208	103.841	9.494	131.331	140.825	1,4	1,4	1,4
Samsun	9.079	134.173	143.252	17.780	201.334	219.114	2,0	1,5	1,5
Tokat	984	134.092	135.076	1.621	165.021	166.642	1,6	1,2	1,2
TR83	23.203	449.588	472.791	38.177	619.289	657.466	1,6	1,4	1,4
TR83 / TR	0,13%	1,98%	1,17%	0,05%	1,54%	0,58%			
Türkiye	17.762.818	22.755.200	40.518.018	73.590.885	40.326.871	113.917.756	4,1	1,8	2,8

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri, 2010, www.kultur.gov.tr

Tablo: TR83 Bölgesi ve Türkiye; Tesis, Oda ve Yatak Sayısı, 2008

İller	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Başına Yatak Sayısı
Amasya	42	821	1.743	41,5
Çorum	26	660	1.288	49,5
Samsun	63	1625	3.433	54,5
Tokat	26	769	1.465	56,4
TR83	157	3875	7.929	50,5
TR83 / TR	1,63%	0,87%	0,82%	
Türkiye	9.630	443.492	965.154	100,2

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri, 2010, www.kultur.gov.tr

Bölge, Türkiye içinde turizmden büyük bir pay alamamaktadır. 2008 yılı verilerine göre turistlerin bölge illeri tesislerine giriş sayısında Türkiye'nin %1,17'sini oluşturması, çok düşük bir orandır. Geceleme sayısında bu oran %0,58'e kadar düşmekte, bu oran da gelen az turisti de Türkiye

rakamlarıyla karşılaştırdığımızda pek fazla konaklatamadığımızı göstermektedir. Yabancı turistlerin konaklamasında bölgeyle ülke arasındaki fark, daha da dramatik bir hal almaktadır. Türkiye’de yabancı bir turist, 4,1 gece kalırken; bölgede 1,6 gece kalmaktadır. Bu istatistikler, bölgenin bir varış noktası olmasından ziyade bir geçiş noktası olduğunu göstermektedir. Türkiye’yle karşılaştırdığımızda bölge yerli turistleri ağırlama konusunda yabancılara göre daha başarılı, yerli turist Türkiye’de 1,8 gece konaklama yaparken bu rakam bölgemizde 1,4 gecedir.

2000-2009 yıllarında bölge kamu yatırımlarından toplam 3 milyar TL gibi bir rakamdan faydalanırken, bölgeye yapılan kamu yatırımından turizme yalnızca 2,7 milyon TL yatırım yapıldı. Bu rakam da binde 1 civarındadır.

4. Bölge Turizminde Eksik Görülen ve Geliştirilmesi Gereken Alanlar

a) Tesis sayısı ve kapasitesi

Bölgede yukarıdaki olumsuz tabloyu oluşturan eksik yönler bakıldığında, bölgedeki konaklama tesis sayısındaki ve kalitesindeki eksiklik anketlerde ilk sırada gözükmektedir. Rakamlar incelendiğinde bölgedeki tesis sayısı Türkiye’nin %1,6’sını oluştururken bu yüzde oda ve yatak sayısında %1’in altına düşmektedir. Özellikle doluluk oranlarına da bakıldığında bu oran, Türkiye’de %50 civarında iken bölgede bu oran %35 civarındadır. Bu durum gösteriyor ki, tesislerin sayısal kapasite eksikliğinden ziyade bölge tesisleri yeterince dolmamaktadır. Yatak kapasiteleri tesis sayısına bölündüğünde, Türkiye’de tesis başına 100 yatak kapasitesi varken, bölgede bu sayı 50’ye düşmektedir. Yani bölge, Türkiye’ye göre daha az kapasiteli tesislere sahip olsa da bunları Türkiye’ye oranla daha az doldurabilmektedir. Bu da tesislerin sayısal eksikliğinden çok kalitelerini daha üst seviyeye çıkarmaları veya tanıtımların daha iyi yapılması gerektiğini göstermektedir.

b) Turistlerin geceleme sayıları

Yine yoğun olarak, yabancı turistlerin geceleme sayısının az olmasının nedeni olarak onlara vakit geçirecek eğlence merkezleri ve animasyon aktivitelerinin eksikliği gösterilmiştir. Gelen yabancı turist kabilelerinden hangi aktiviteler olsaydı bölgede daha fazla kalacaklarıyla ilgili anketler yapılarak önümüzdeki dönemde bu anket sonuçlarına göre yeni aktiviteler hazırlanabilir.

c) Turizm sektöründe çalışan personel

Turizm sektöründe çalışan personel durumu konusunda da şikâyetler söz konusudur. Kalifiye eleman azlığından bahsedilmektedir, ancak aynı zamanda bu bölgede sektörde verilen ücretlerin de az olduğunun göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Yetişen personelin güneydeki turistik tesislere gittiği, oradaki turist potansiyeli fazlalığı sayesinde ücretlerin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Yabancı dil bilen personelin eksikliği de yabancı turistlerin ihtiyaçlarını karşılamada bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Belki bundan sonraki bir çalıştayda turistik tesis sahipleri, turizmle ilgili kurum ve kuruluşlar ile turizm meslek lisesi ve yüksek okulları yetkilileri bir araya gelip müfredatı, çalışanlardan istenilen özellikleri, çalışanların çalışma şartlarına çözüm aranabilir.

d) Tanıtım eksikliği

Tanıtım eksikliği, yine en çok şikâyet edilen konulardan birisi olarak göze çarpmaktadır. Yurtiçi ve yurtdışı fuarlara dört ilin beraber katılmasının hem bölgenin tanıtımı açısından daha avantajlı olacağı düşünülmektedir, hem de maliyet avantajı sağlanacağı belirtilmektedir. Bu kapsamda özellikle havaalanlarına bölgenin turistik değerlerini tanıttıcı broşürler, afişler konabilir. Gelen turist bölgeye giriş yaparken aklında olmayan ama bu tanıtım materyallerini gördükten sonra ilgisini çekip programına ekleyeceği turistik aktiviteler olabilir. Bölgede yaşayanlar da kendi ve çevre illerin turizm ve kültürel değerlerini yeterince tanımamakta ve gezmemektedirler.

Bölgedeki illerin birçoğunda en başta sayılan turizm çeşitlerinin birçoğu mevcut ama tanıtım açısından belli başlı özellikleri ön plana çıkaran bir strateji izlenebilir. Belki turistlerin geliş ve kalış sayıları artırıldıktan sonra zaman içinde diğer bir turizm çeşidi öne plana çıkarılarak devam edilebilir. Yalnızca bölge illerinden birine gelen ziyaretçiye de diğer illerin değerlerinden bahsedilebilir. Yine turistik yapıların gezilmesi sırasında kullanılacak dijital tanıtım materyalleri hazırlanabilir.

Aynı zamanda bölgenin hangi ülke turistlerine hitap edecek kapasiteye sahip olduğu araştırılabilir. Böylece iç ve dış turizm pazarlarında kime yönelik nasıl bir pazarlama stratejisi izleneceği belirlenebilir. Özellikle yeme içme tesislerinde yöresel tatların yanında dünya mutfağından örnekler buldurmak ve Türkçe'nin yanı sıra yabancı dilde yemek mönüleri buldurabilmek önemlidir. Bölgemize gelen yerli ve yabancı turistlerin hediyelik ve hatıralık eşya bulamamaları önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bölgemizde yerli ve yabancı turistlerin ücretli veya ücretsiz kolaylıkla bulabilecekleri harita, broşür, vb dokümanlar az ve yetersizdir. Yazılı ve görsel basında (yurtiçi ve yurtdışı) bölge turizmiyle ilgili yeteri kadar yazı ve haber çıkmamaktadır. Bölgenin internetteki tanıtım sayfaları yeterli değildir.

e) Turizm destinasyonu

Dört ili kapsayan tur programı için genel görüş her ilde iki günlük programla yaklaşık bir haftalık turlar düzenlenmesidir. Ancak burada genel olarak ziyaret edilecek yerler genel olarak liste halinde verilmektedir. Sektör istihdamında olduğu gibi bu konuda da yine ilgili kurumlar bir araya gelip tur programının tamamını planlayabilirler. Bu program hazırlanırken de tek bir turla sınırlı tutulmaması ve bölgemizde bulunan tüm turizm alternatiflerinden yararlanılması faydalı olabilir. Örneğin ilk iki gün kalınacak ilde sabah bir kesime kültür ve tarihi geziler yaptırılırken ikinci bir grup doğa turizmiyle ilgili olabilir ve bu tarz bir gezi ayarlanabilir. Yine öğlede bir grup yöresel yemeklerin ağırlıklı olduğu bir köy veya kasabada yemeğini yerken, bir grup deniz veya ırmak kenarında eşsiz manzara karşısında yemeğini yiyebilir. Bu tarz alternatifli hazırlanabilecek turlar, özellikle yabancı turistlerin ilgisini çekip bölgede kalınabilecek gün sayısı artırılabilir.

f) Halkı bilinçlendirme

Bilinçlendirme ve farkındalık faaliyetleri ile tarihi ve doğal varlıkların korunması sağlanmalıdır. Bölge halkının illerdeki bu varlıklara ve eserlere sahip çıkması ve halkın bu konularda bilinçlendirilmesi turizmin sürdürülebilirliğinin olması için büyük önem taşımaktadır.

g) Turizm tesisleri altyapısı

Yine bölgede eksikliği görülen konulardan biri olan turistik tesislere giden yolların bozuk veya yetersiz olması, anketlerde çok söz edilen konulardan bir olmuştur. Mevcut tesislerde otopark eksikliği ve WC, dinlenme alanları gibi altyapının daha kaliteli olması gerektiği vurgulanmıştır. OKA, bu eksikleri en aza indirmek amacıyla 2010 yılı içerisinde turizme yönelik küçük ölçekli altyapı mali desteğine çıkacaktır. Özellikle bu destek çağrısı internet sitemize konduktan sonra ilgililerin başvuru koşullarını iyi inceleyip proje hazırlamalarının ileriki dönemde gerçekleşecek projelerle beraber bu eksikliğin en aza indirileceği düşünülebilir.

h) Bölgedeki otel fiyatları

Olumsuz özelliklerden biri olarak bölgedeki otel fiyatlarının pahalılığından söz edilmektedir. Kapasiteyi dolduramayıp masrafları karşılayabilme ve hizmetleri sürdürebilme adına böyle bir yol izleniyor olabilmekle beraber bu fiyat seviyesinin güneydeki aynı tip otellere göre paralel veya daha pahalı olması, bu bölgeye gelebilecekler için olumsuz bir durum oluşturuyor olabilir. Bu yüksek fiyat konusunun nedenleri, nasıl düşebileceği veya düşerse ne kadar faydalı olabileceği konusu, bir sonraki çalıştaylarda görüşülebilir.

i) Bölgede turizmi çeşitlendirme

Çevre kirliliği de turizmin ilerlemesi önündeki engellerden biri olarak görülmekte, örneğin Yeşilirmak'ın temizlenmesinin ırmak çevresindeki turistik aktiviteyi artırabileceği vurgulanmaktadır. Tokat – Niksar – Akkuş – Ünye Karayolunun açılmasıyla bölgede daha sapa kalan Tokat'ın bölgenin turizmine daha aktif katılabileceği belirtilmiştir. Bafra Kuş Cenneti'ne denizden yat turizmiyle ziyaretçi taşınması, yamaç paraşütü turizminin geliştirilmesi; Çorum'da "Hitit Yolu" adıyla duraklar oluşturarak trekking turizminin geliştirilmesi, bölgede var olan zengin turizm çeşitlerine yenilerini ekleme adına alternatifler oluşturabilir.

j) Diğer

Turizm işletmeleriyle eğitim kurumları arasında büyük bir kopukluk mevcuttur.

Karadeniz çevresindeki iller arasında gemi ile ulaşım olanakları bulunmamaktadır. Karadeniz çevresindeki ülkelerle TR83 bölgesi arasında direkt uçuş seferleri mevcut değildir.

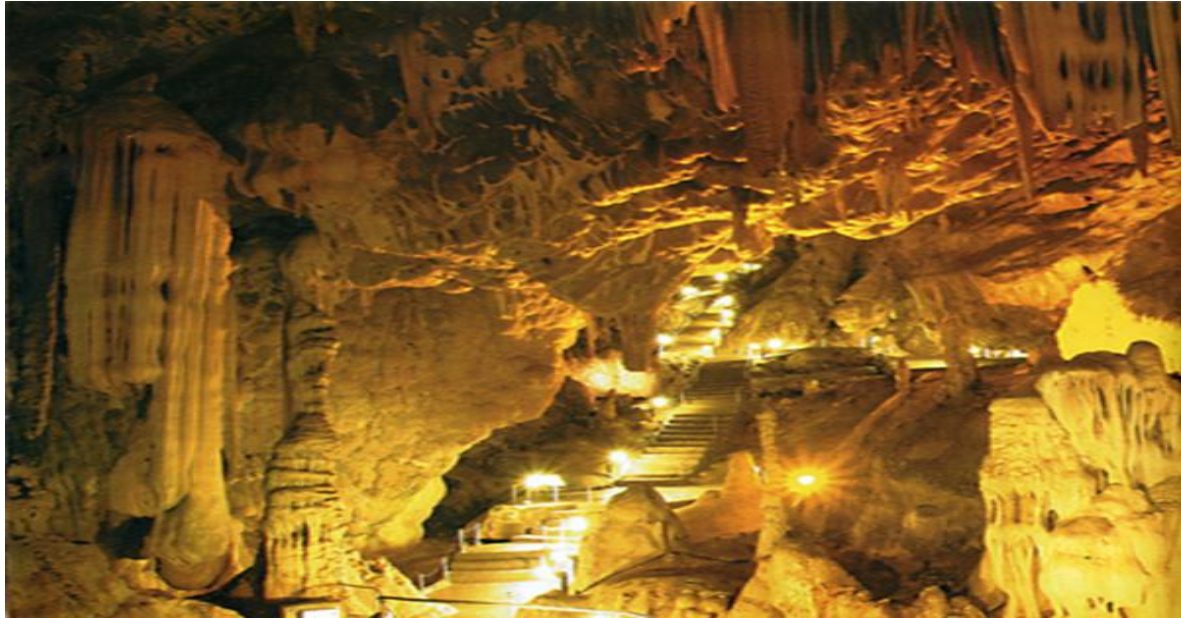
5. Sonuç ve Önümüzdeki Çalışmalarda Neler Yapılabilir?

Bölge turizminin gelişmesi için yukarıda birçok konudan bahsedildi. Bu maddelerle ilgili yapılabilecek çalışmalar şu şekilde özetlenebilir ve gelecekte bu konular üzerine çalıştaylar düzenlenebilir:

- Bölgedeki tesislerin sayısal eksikliğinden çok kalitelerinin daha üst seviyeye çıkarılması
- Gelen turistlere sevdikleri veya tercih ettiği turistik aktiviteleri belirlemeye yarayan anketlerin uygulanması ve buna göre turistlerin geceleme sayılarının artırılmaya çalışılması
- Turizm işletmeleriyle eğitim kurumları arasında iletişimin sağlanması; turizm sektöründe çalışan personelle ilgili turistik tesis sahipleri, çalışanlar ve turizmle ilgili eğitim kurumlarının

bir araya gelerek çalışma şartları (mesai saati, ücret, vb) ve müfredat hakkında daha verimli bir düzenlemeye gidilmesi

- Turizm sektöründe çalışan personelin yabancı dilinin geliştirilmesi üzerine çalışmalar yapılması
- Yurtiçi ve yurtdışı fuarlara dört ilin beraber katılarak, bölge turizmini daha iyi tanıtması
- Havaalanlarına bölgenin turizm değerlerini tanıtıcı broşür ve afişler konulması; turistlere rehberlik edecek dijital tanıtım materyallerini hazırlanması
- Bölgede birçok turizm çeşidi mevcut olmasına karşın daha öne çıkan birkaç turizm çeşidinin ön plana çıkarılması
- Dört ili de kapsayan turistik turların hazırlanması, bu turların içerisinde gelen gruptaki turistlerin tercihinine göre alternatif programların düzenlenmesi

- Turizmin sürdürülebilirliği adına bölgedeki turizm değerlerinin korunması konusunda halkın bilinçlendirilmesi
- Turistik tesislere giden yolların düzeltilmesi ve tesislerdeki mevcut altyapı kalitesinin artırılması (OKA, 2010 yılı içerisinde turizmle ilgili küçük ölçekli altyapı proje teklif çağrısına çıkmıştır)
- Bölgedeki otel fiyatlarının yüksek olmasının nedenlerinin tartışılması ve fiyatların düşebilmesi için hangi çözümlerin ortaya konabilmesi
- Yamaç paraşütü, yat turizmi gibi alternatif turizm aktivitelerinin bölgeye kazandırılması
- Bölgedeki turizm değeri taşıyan tesislerin çevresinde kirliliği azaltarak bu alanların da turizme kazandırılması

- TR83 Bölgesine hangi ülke turistlerinin gelmek isteyeceğinin (Ortadoğu, Avrupa, Uzakdoğu, Amerika, vb) bilimsel bir araştırmayla belirlenmesi ve bu ülkelere yönelik pazarlama çalışmaları yapılması
- Yeme içme tesislerinde mutlaka Türkçe ve yabancı dillerde mönüler bulundurulması
- Yeme içme tesislerinde bölgesel ve ulusal yemekler dışında dünya mutfaklarından yemekler bulundurulabilmesi
- Bölgemizin turistik ve kültürel özelliklerini yansıtan hediyelik ve hatıra eşya yapımının geliştirilmesi ve çeşitliliğinin artırılması
- Turistik dokümanların Valiliklerden, Belediyelerden, Ticaret Odalarından, Turizm Derneklerinden, enformasyon ofislerinden ve turistik işletmelerden kolaylıkla temininin sağlanması
- Yerli ve yabancı turizm yazarlarının bölgeye davet edilerek yurtiçi ve yurtdışı gazete ve dergilerde; ulusal ve bölgesel televizyon kanallarında bölgenin tanıtımının sağlanması
- TR83 Bölgesinin internet üzerinde sürekli yenilenen iyi bir web sayfasının birkaç dilde hazırlanmasının sağlanması
- Bölgede yaşayanların başta öğrenciler olmak üzere bölge içerisinde gezmelerinin teşvik edilmesi; bunun milli eğitim müdürlükleri ve yüksek okul idarecileri kanalıyla yönlendirilmesi
- Karadeniz’de sahili olan ülkelerle deniz taşımacılığının geliştirilmesi çalışmalar yapılması
- Karadeniz çevresindeki ülkelerle TR83 Bölgesi arasında direkt uçak seferleri konulması için çalışmaların yapılması (Samsun-Krasnodar kardeş şehir anlaşmasının bu kapsamda değerlendirilmesi)
- Bölgenin Türkiye’yle karşılaştırıldığında turizmden çok düşük bir pay alması ve bölgedeki turizme yapılan kamu yatırımlarının da az olmasına bakarak ileride yapılabilecek yatırımların bölge turizmini ne kadar ileriye taşıyabileceğinin tartışılmasının faydalı olabileceği bir çalışma yapılması.